

PATVIRTINTA

Ukmergės rajono savivaldybės tarybos
2026 m. balandžio ... d. sprendimu Nr.

Ukmergės r. savivaldybės 2024 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

2026

Turinys

ĮVADAS	1
1. BENDROJI DALIS	2
1.1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	2
1.2. SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE	3
1.3. SVEIKATA SAVIVALDYBĖJE	3
2. SPECIALIOJI DALIS	4
2.1. 2024 METŲ UKMERGĖS R. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU	4
SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	4
2.2. PRIORITETINIAI UKMERGĖS SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS	10
SVEIKATOS RODIKLIAI	10
UKMERGĖS RAJONO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS RODIKLIŲ 2024	
M. SUVESTINĖ	13
IŠVADOS	16
REKOMENDACIJOS	17

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Ukmergės r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt

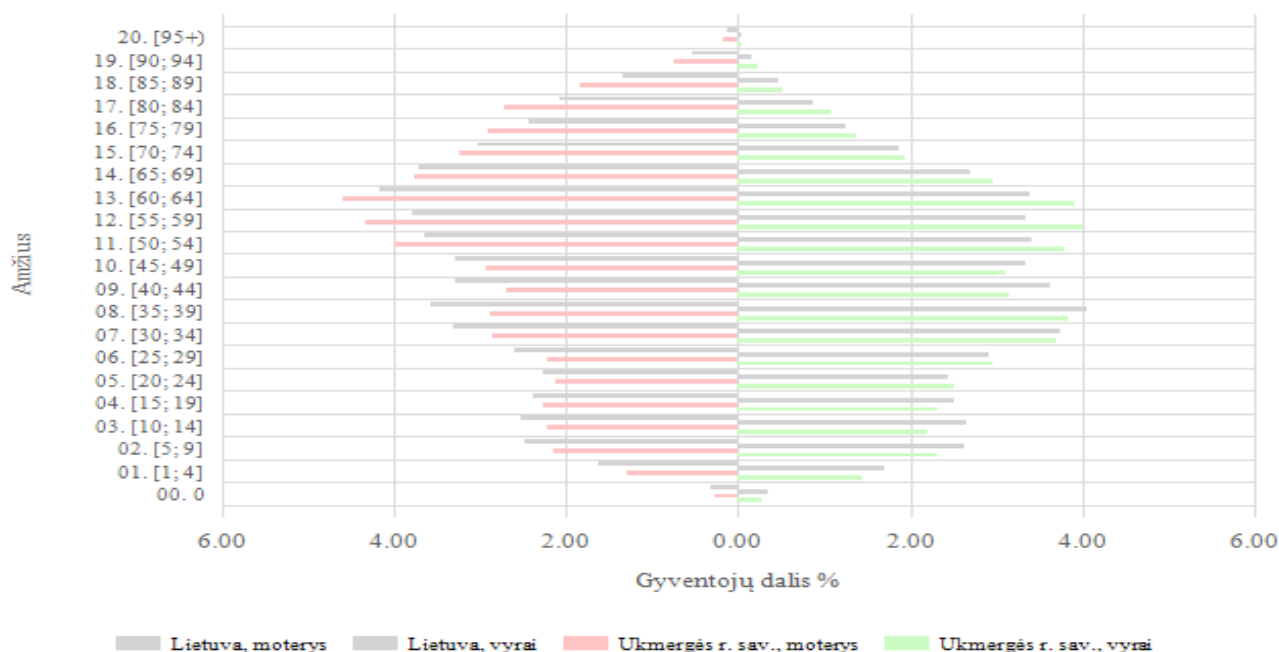
1. BENDROJI DALIS

1.1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

2024 m. pradžioje Ukmergės rajone gyveno 34 505 gyventojų, iš jų 13 063 (46,55 proc.) – kaimo vietovėse. Minėtais metais Ukmergės r. sav. gimė mažiausiai kūdikių nuo 2014-ųjų – 184 kūdikiai (2014 m. – 318), užfiksuota 632 gyventojų mirtys, t.y. 96 mirtim daugiau nei 2023 m.(536 mirtys). Ukmergės r. sav. gyvenančių moterų dalis buvo 52,30 proc., kai tuo tarpu vyrų – 47,7 proc. Gyventojų amžiaus struktūra panaši į bendrą šalies gyventojų struktūrą. Didžiąją dalį gyventojų sudarė darbingo amžiaus ukmergiškiai – 61,4 proc., vaikai (0–17 m.) – 15,0 proc., kas penktas gyventojas buvo pensinio amžiaus (65+) (23,5 proc.).

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Higienos instituto skaičiavimais, Ukmergės r. sav. gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė kasmet kinta: 2014 m. – 73,1 metai, 2015 m. – 72,8 metai, 2016 m. - 73,4 metai, 2017 m. – 74,6 metai, 2018 m. – 73,5 metai, 2019 m. – 75,2 metai, 2020 m. – 71,7 metai, 2021 m. – 72,3 metai, 2022 m. – 75,2 metai, 2023 m. – 77,4 metai, 2024 m. 75 metai. Detaliau analizuojant procentinius rodiklius pagal amžių, pastebima, kad 2024 m. pradžioje Ukmergės r. sav. daugiau nei šalyje gyveno 50 – 64 m. amžiaus vyrų, o 1–49 m. moterų procentinė dalis buvo mažesnė už Lietuvos (1 pav.).

Amžiaus profilis, 2024

1 pav. Ukmergės r. savivaldybės demografinis medis 2024 m. Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

1.2. SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE

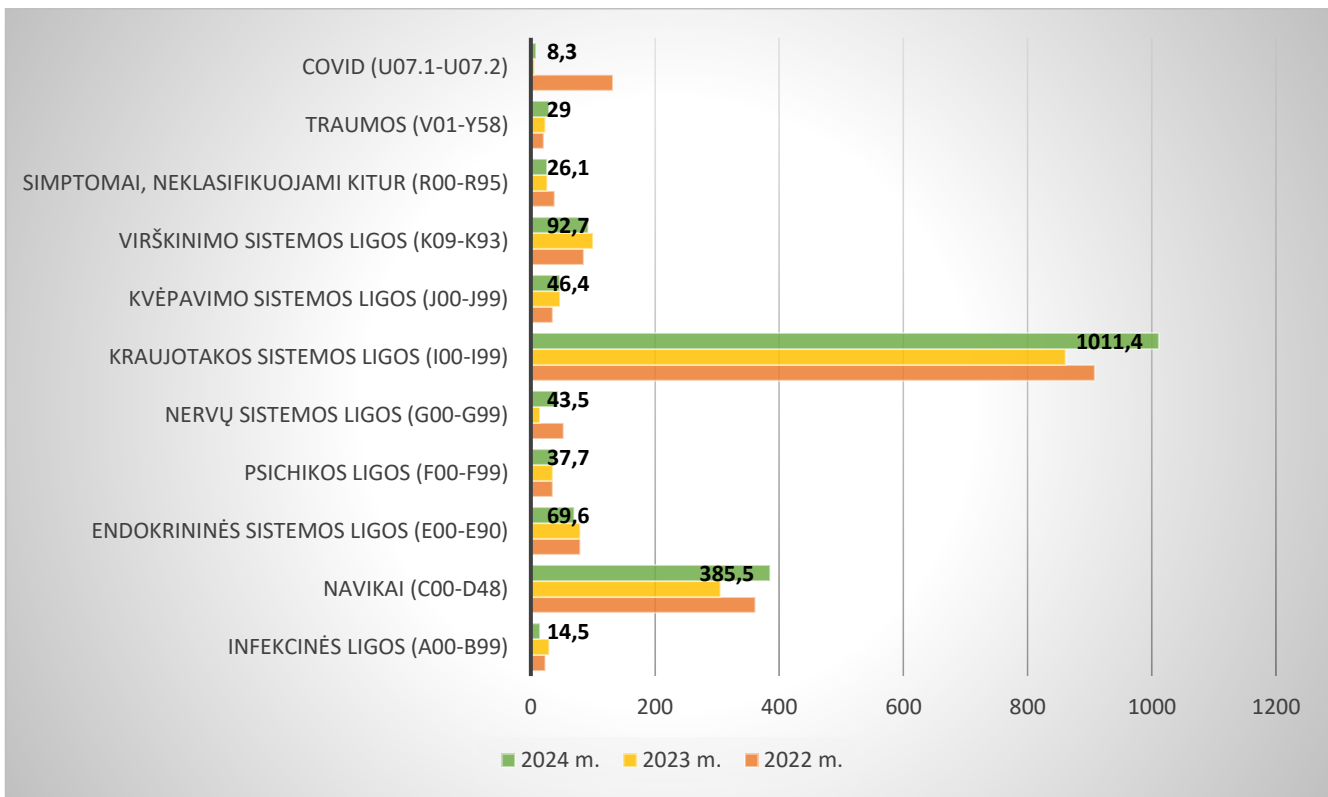
2024 m. ilgalaikio nedarbo lygis Ukmergės rajone buvo geresnis už Lietuvos vidurkį – 1,4 proc./1 000 gyventojų (Lietuvos – 1,8 proc./1 000 gyv.), lyginant su 2022 m. nedarbo lygis sumažėjo (2022 m. be darbo buvo 348 gyventojai, 2023 m. – 275, 2024 m. – 288).

Sumažėjo Ukmergės rajono socialinės pašalpos gavėjų skaičius (Ukmergės r. 2024 m. buvo 26,8/1 000 gyv., 2023 m. – 32,2 /1 000 gyventojų, Lietuvoje 2024 m. – 22,2/1 000 gyventojų), bei padaugėjo mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose (Ukmergės r. siekė 447,3/10 000 gyventojų, Lietuvoje – 338,9/10 000 gyventojų) ir yra blogesnis rodiklis nei Lietuvos vidurkis nuo 2020 metų (raudona zona).

Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius sumažėjo minimaliai nuo 39,3/1 000 moksl. (2024 m.) iki 34,9/1 000 moksl. (2024 m.). Rodiklio 1000 moksleivių reikšmė Lietuvoje 2024 m. buvo 52,9.

1.3. SVEIKATA SAVIVALDYBĖJE

Mirtingumo statistika rodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros veiksmingumą ir kokybę, sveikatos netolygumus bei sveikatos priežiūros prieinamumą. 2024 m. Ukmergės rajono savivaldybėje daugiausiai gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų – 1011,4/100 000 gyv. (2022 m. – 861,3/100 000 gyv.). Antroje vietoje pagal mirtingumą buvo piktybiniai navikai ir siekė 385,5/100 000 gyv. (2022 m. – 361,5/100 000 gyv.), trečioje vietoje – virškinimo sistemos ligos – 92,7/100 000 gyv.(2022 m. – 85,2/100 000 gyv.) (2 pav.).

2 pav. Mirtingumas dėl priežasčių 100 000 gyv. Ukmergės r. sav. 2022 – 2024 m. m. (Šaltinis: HI Mirties atvejų ir priežasčių valstybės registras)

Daugiausiai užregistruotų susirgimų Ukmergės r. savivaldybėje 2023 m. buvo kraujotakos sistemos ligomis (I00-I99) (4055,9/10 000 gyv.), t.y. 1,2 karto daugiau nei šalies rodiklis (3457,7/10 000gyv.), kvėpavimo sistemos ligomis (J00-J99) (3 277,2/10 000 gyv.) ir endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligomis (E00-E99) (3775,7/10 000 gyv.).

2. SPECIALIOJI DALIS

2.1. 2024 METŲ UKMERGĖS R. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje – rodiklio tendencijos (didėjo, mažėjo, nėra pokyčio), trečiajame stulpelyje – Ukmergės rajono savivaldybės rodiklis 2024 m., ketvirtame stulpelyje savivaldybės absoliutus skaičius, penktame – savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, šeštajame – savivaldybės santykis su Lietuva, septintame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, aštuntame – blogiausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse, devintame – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (jei savivaldybės reikšmė patenka į pasikliautinių intervalų ribą – spalvinama geltonai; šviesiai pilka kairėje – 25 % savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės blogiausios; tamsiai pilka viduryje – 50 % savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės patenka į Lietuvos rodiklio reikšmės pasikliautinąjį intervalą; šviesiai pilka dešinėje – 25 % savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės geriausios;), dešimtame – geriausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse.

Spalvinis tendencijos žymėjimas rodo: mažėjimą – ↓, didėjimą – ↑, nėra pokyčio – →.

1 lentelė. 2024 metų Ukmergės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➔	75.0	75	75.9	0.97	77.6	72.1		84.9
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	➔	77.7	192	79.3	1.03	75.7	86.4		65.8
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	➔	29.0	10	24.4	1.48	19.6	67.1		0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	➔	28.8	10	25.0	1.53	18.8	57.8		0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	⬆	37.7	13	50.7	0.86	43.9	138.9		0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	⬇	34.9	99	38.5	0.66	52.9	190.4		25.5
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬇	1.4	288	1.5	0.78	1.8	3.9		0.2
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬆	28.2	973	9.1	16.59	1.7	-55.8		43.6
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	104.3	36	98.5	1.31	79.5	248.1		28.2
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	92.9	36	89.2	1.23	75.7	205.7		20.3
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	⬆	447.3	1693	450.3	1.32	338.9	624.3		204.4
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	⬆	26.8	924	29.1	1.21	22.2	76.0		1.5
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬇	14.5	5	19.5	0.75	19.4	63.7		0.0
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬇	17.4	6	25.4	0.77	22.5	70.4		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	➔	0.5	1	0.5	0.56	0.9	4.2		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	⬇	108.3	88	125.7	0.80	136.0	228.7		61.3
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	⬆	84.4	176	79.2	1.30	64.9	108.5		50.6

Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↑	121.4	419	49.2	0.80	152.7	263.3		0.9
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	2.9	0.00	4.4	26.5		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	2.3	0.00	4.2	23.8		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	34.8	12	24.4	2.43	14.3	62.1		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	27.0	12	20.4	1.99	13.6	63.5		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	→	2.9	1	4.9	0.58	5.0	28.5		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	2.7	1	4.3	0.56	4.8	29.8		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↑	2.9	1	1.0	2.07	1.4	14.7		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↑	2.7	1	0.9	2.08	1.3	12.7		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	→	4.1	14	3.2	0.71	5.8	10.2		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	256.0	256	289.7	0.34	744.0	38512.0		16.0
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	2.9	1	2.0	0.88	3.3	20.5		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	3.4	1	2.4	1.03	3.3	26.0		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	26.1	9	36.1	1.12	23.4	94.4		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	25.4	9	32.8	1.14	22.2	88.5		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	→	184.5	34505	178.0	0.87	212.8	57.2		1395.6
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	179.7	34505	168.9	1.04	172.7	39.3		1194.1
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv. (Nebeatnaujinama nuo 2024 m.) (2023)	↑	97.0	33	50.7	1.18	82.5	417.9		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	↑	17.9	22	37.0	0.47	37.8	6.6		62.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↑	23.7	813	23.6	1.15	20.6	40.8		9.7

IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↑	2.8	82	3.3	1.47	1.9	3.4		0.6
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	↑	3.4	253	3.0	2.00	1.7	1.1		6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	→	5.4	18	5.7	0.75	7.2	2.5		13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	↑	9.3	319662	9.0	0.98	9.5	2.4		11.9
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	2.9	1	2.9	0.78	3.7	23.1		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	2.9	1	2.0	1.12	2.6	23.1		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (NVSC duomenys)	↑	1.2	4	1.1	0.43	2.8	5.4		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↑	5.4	1	1.7	1.86	2.9	28.2		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	86.2	200	90.6	1.01	85.7	66.7		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	88.9	168	90.6	1.01	88.4	57.1		100.0
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↑	12.2	303	10.6	1.14	10.7	1.3		36.5
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↓	17.3	486	17.3	0.72	23.9	5.6		31.0
Paauglių (15-17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	2.0	1	1.4	1.33	1.5	20.5		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	1011.4	349	927.4	1.54	658.7	1225.8		449.1
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	789.7	349	735.3	1.24	636.0	979.6		412.1
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	385.5	133	351.1	1.38	278.8	450.8		146.5
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	313.3	133	284.6	1.20	260.7	356.8		92.1
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	165.2	57	168.7	1.14	144.5	415.2		73.3
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	132.3	57	135.9	0.95	139.2	340.0		65.5
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	77.7	268	84.3	1.17	66.6	106.3		22.0
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	↑	60.6	3492	55.2	0.99	61.2	27.4		77.6
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑	69.7	5430	65.0	0.94	73.9	39.2		91.0
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑	57.4	7234	51.5	0.99	58.0	30.6		70.4

Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi SKL programoje	↑	52.8	5409	43.2	1.01	52.3	25.4		73.0
---	---	------	------	------	------	------	------	---	------

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad:

1.1. Uždavinio „**Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ 2/6 rodiklių pateko į žaliąją zoną, likę – geltonąją. Rodiklių Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl. ir Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos % stebima šių rodiklių mažėjimo tendencija. Bandymų žudytis skaičiaus (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų rodiklis didėja, tačiau išliko mažesnis už Lietuvos vidurkį. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. 2024 m. buvo teigiamas ir buvo geresnis už Lietuvos vidurkį.

1.2. Uždavinio „**Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ 1/6 rodiklių pateko į raudoną zoną, visi kiti į geltonąją. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksleivių 2024 m. buvo 447,3/1 000 moksl. Šis rodiklis buvo prastesnis negu šalies vidurkis ir taip pat stebima šio rodiklio didėjimo tendencija. Stebima ir Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv. rodiklio didėjimo tendencija.

2.1. Uždavinio „**Kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ 1/4 rodiklių pateko į žaliąją zoną, 1/4 – raudonąją, kiti į geltonąją zoną. Rodiklis traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje skaičius 10 000 gyv. 2024 m. buvo geresnis už Lietuvos vidurkį, stebima mažėjanti šio rodiklio tendencija. Rodiklis Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv. 2024 m. buvo prastesnis už Lietuvos vidurkį, stebima didėjanti šio rodiklio tendencija. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičiaus 10 000 gyv. rodiklis buvo geresnis už Lietuvos vidurkį, tačiau nekito.

2.2. Uždavinio „**Kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ 2/4 rodikliai pateko į žaliąją zoną, 2/4 į raudonąją. Mirtingumo nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv. rodiklis ir SMR nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv. rodiklis buvo prastesni nei Lietuvos vidurkis. Stebima visų rodiklių mažėjimo tendencija.

2.3. Uždavinio „**Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ 1/5 rodiklių pateko į žaliąją zoną, 2/5 pateko į raudonąją, likę – geltonąją. Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv. ir Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv. rodikliai buvo prastesni nei šalies vidurkis ir pastebimas šių rodiklių didėjimo tendencijos. Traumų dėl transporto įvykių (V00–V99) sk. 10 000 gyv. rodiklis buvo geresnis nei Lietuvos vidurkis, tačiau pokyčio nebuvo.

2.4. Uždavinio „**Mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km, pateko į geltonąją zoną, buvo panašus, kai ir Lietuvos vidurkį ir stebimas šio rodiklio mažėjimo tendencijos.

3.1. Uždavinio „**Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ 1/7 rodiklių pateko į raudonąją zoną, kiti – geltonąją. Mirtingumo nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., Mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. rodiklių reikšmės Ukmergės rajone 2024 m. mažai skyrėsi nuo Lietuvos vidurkio, tačiau stebimos šių rodiklių didėjimo tendencijos. Gyventojų skaičiaus, tenkančio 1 tabako licencijai ir gyventojų skaičiaus, tenkančio 1 alkoholio licencijai, rodikliai buvo panašūs, kaip ir Lietuvos vidurkis, tačiau 2024 m. nekito.

3.2. Uždavinio „**Skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) pateko į raudonąją zoną ir buvo prastesnis už Lietuvos vidurkį.

4.1. Uždavinio „**Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ 1/2 rodiklių pateko į raudonąją zoną, likę – geltonąją. Išvengiamų hospitalizacijų (IH) dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv. buvo prastesnis nei šalies vidurkis ir stebima šio rodiklio didėjimo tendencija.

4.2. Uždavinio „**Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ Visi rodikliai pateko į geltonąją zoną. Sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) ir Sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) rodiklių stebima mažėjimo tendencija.

4.3. Uždavinio „**Gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ 1/6 rodiklių pateko į raudonąją, kiti – geltonąją. Vaikų (7-17 m.), neturinčių eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) rodiklis buvo prastesnis nei šalies vidurkis, tačiau stebima ir mažėjimo tendencija.

4.4. Uždavinio „**Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ 5/11 rodiklių pateko į raudonąją zoną, likę – geltonąją. Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv., SMR nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv. pateko į raudonąją zoną ir buvo prastesni nei Lietuvos vidurkis, tačiau stebima šių rodiklių mažėjimo tendencija, o Sergamumo II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. rodiklis išlieka prastesnis nei šalies vidurkis ir stebimas jo didėjimas. Džiugina šių rodiklių didėjimo tendencijos Ukmergės rajone: Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūtis vėžio programoje, Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje, Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje, Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje.

Remiantis 1 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matome, kad:

6 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (**žalioji zona**):

1. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.;
2. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.;
3. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.;
4. Mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.;
5. SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.;
6. Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.

15 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (**raudonoji zona**):

1. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.;
2. Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.;
3. Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.;
4. SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.;
5. Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.;
6. Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.;
7. Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.;
8. Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.);
9. IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.;
10. Vaikų (7-17 m.), neturinčių eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);
11. Mirtingumas nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.;
12. SMR nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.;
13. Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.;
14. SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.;
15. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.;

Likusieji savivaldybės rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltona spalva**).

2.2. PRIORITETINIAI UKMERGĖS SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS

SVEIKATOS RODIKLIAI

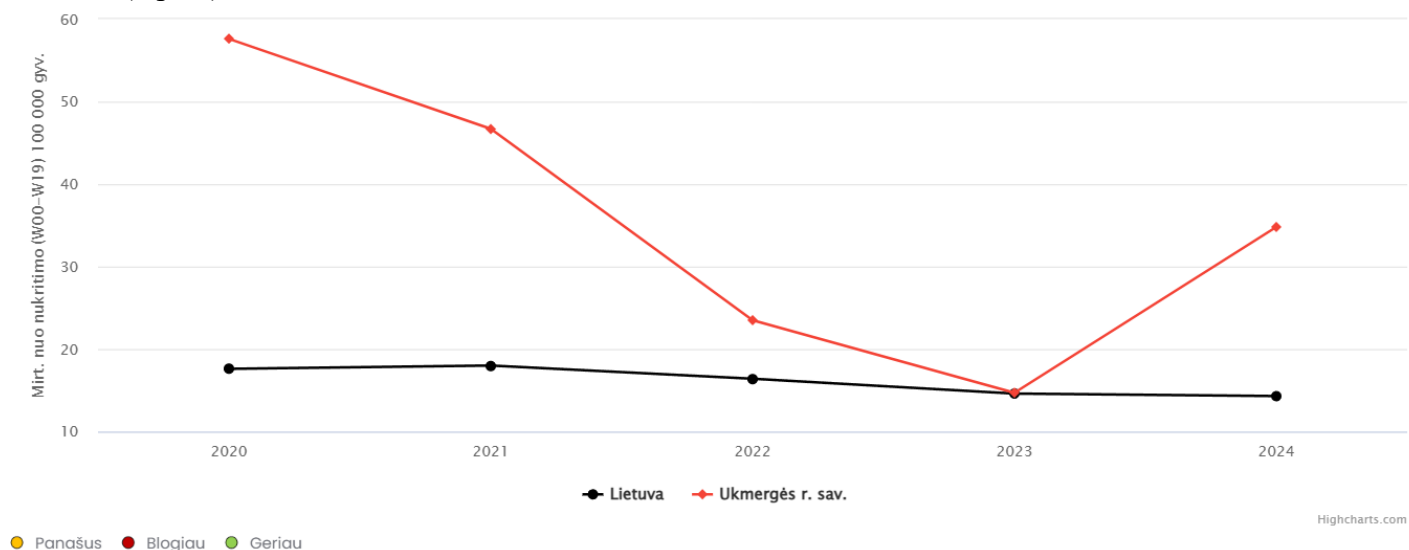
Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras iš visų pagrindinių rodiklių savivaldybėje, kurie patenka į raudonąją zoną, detaliam analizei pasirinko prasčiausius Ukmergės rajono rodiklius:

1. Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.
2. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.
3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

1. *Prioritetinė problema.*

Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyventojų.

Ukmergės rajono savivaldybėje 2024 m. mirtingumo dėl nukritimo 100 000 gyventojų rodiklis patenka tarp 12 savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia lyginant su šalies vidurkiu. Nors Lietuvos vidurkio rodiklis eilę metų beveik nekinta, Ukmergės rajono savivaldybėje šis rodiklis nuo 2020 m. turėjo mažėjančią tendenciją, tačiau nuo 2023 m. pradėjo didėti. 2024 m. lyginant su 2023 m., padidėjo 2,4 karto ir yra 2,43karto didesnis nei Lietuvos vidurkis (3 pav.).

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2020	●	20,0	57,6	35,2	88,9	17,6
2021	●	16,0	46,7	26,7	75,8	18,0
2022	●	8,0	23,5	10,1	46,3	16,4
2023	●	5,0	14,7	4,7	34,3	14,6
2024	●	12,0	34,8	17,9	60,8	14,3

3 pav. *Mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyventojų 2020-2024 m. m. Ukmergės rajone ir Lietuvoje. (Šaltinis. Higienos instituto Sveikatos informacijos centras)*

2024 m. Lietuvoje mirė nuo nukritimo 412 žmonių, net 306 žmonės yra 65+ amžiaus grupėje. Ukmergės rajono savivaldybėje taip pat stebimas mirtingumo nuo nukritimo didesnis atvejų skaičius 65+ amžiaus grupėje (2024

m. 10 žmonės, 2023 m. 3 žmonės, 2022 m. 5 žmonės). 2024 m. mirę nuo nukritimo buvo 4 vyrai ir 8 moterys. Iš 12 žmonių 2024 m. mirusių dėl nukritimo Ukmergės rajone 7 buvo kaimo ir 5 miesto gyventojai.

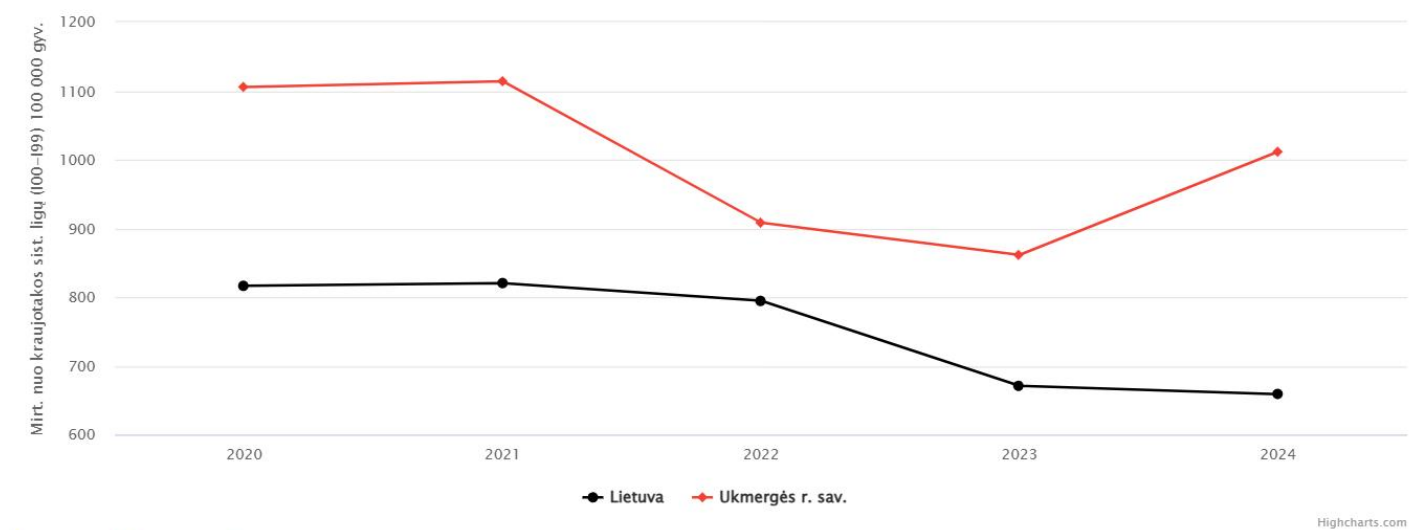
2. *Prioritetinė problema.*

Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.

Rodiklis „mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų“ 2024 m. Ukmergės rajono savivaldybėje buvo 1011,4 atvejai 100 000 gyventojų, tai 1,2 karto didesnis nei buvo 2023 m. Šis rodiklis išlieka prastesnis nei Lietuvos vidurkis ir Ukmergės rajonas patenka tarp 12 savivaldybių patenkančių į raudonąją zoną.

Kraujotakos sistemos ligos išlieka pagrindine mirties priežastimi Lietuvoje ir daro didžiausią įtaką bendram sergamumui bei mirtingumui. 2024 m. šalyje registruota 37,5 tūkst. mirčių, t. y. 448 atvejais daugiau nei 2023 m., o kraujotakos sistemos ligos (TLK-10-AM I00–I99) sudarė apie 50,8 procento visų mirčių.

Ukmergės rajone fiksuotas didelis absoliutus mirčių skaičius (349 atvejai) atskleidžia reikšmingą šių ligų našta savivaldybei ir jų poveikį sveikatos, socialinei bei ekonominei sistemoms. Nepalanki situacija siejama su populiacijos senėjimu ir plačiai paplitusiais rizikos veiksniais.

● Panašus ● Blogiau ● Geriau

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2020	●	384,0	1105,7	997,9	1222,0	816,3
2021	●	382,0	1114,0	1005,1	1231,5	820,3
2022	●	309,0	908,2	809,8	1015,4	794,7
2023	●	293,0	861,3	765,5	965,8	670,8
2024	●	349,0	1011,4	908,1	1123,3	658,7

4 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv. 2020-2024 m. m. Ukmergės rajone ir Lietuvoje. (Šaltinis. Higienos instituto Sveikatos informacijos centras)

Analizuojant mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų matyti, kad didesnis mirčių skaičius būdingesnis miesto (195 mirtys) gyventojams, nei miesto (154 mirtys). 2024 m. daugiau mirčių buvo tarp moterų (205 mirtys), nei tarp vyrų (144 mirtys). Didžioji dalis mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų būdinga vyresnio amžiaus (65+) Ukmergės rajono gyventojams. Vertinant kraujotakos sistemos ligų grupių analizės matyti, kad didžiausias mirtingumas Ukmergės rajone 2024 m. buvo mirtingumas nuo išeminės širdies ligos (I20-I25) 100 000 gyv. –

233 atvejai. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių (I60-I69) ligų buvo – 165,2 atvejai/100 000 gyv., mirtingumas nuo insultų (I60-I64) – 110,1 atvejis/100 000 gyv. (5 pav.).

Tendencija: ➔ Nekinta ⬆ Didėja ⬇ Mažėja ■ Geriau ■ Blogiau ■ Panašus

Rodiklis	Metai	Ukmergės r. sav.			Lietuva		
		Tendencija	Kiekis	Reikšmė	Blogiausia	Sritis	Geriausia
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	2024	⬇	349	1 011,4	1 225,8		449,1
Mirt. nuo hipertenzinių ligų (I10-I15) 100 000 gyv.	2024	⬆	33	95,6	364,8		0,0
Mirt. nuo hipertenzinės širdies ligos (I11) 100 000 gyv.	2024	⬆	17	49,3	335,6		0,0
Mirt. nuo išeminės širdies ligos (I20-I25) 100 000 gyv.	2024	⬇	233	675,3	793,2		206,5
Mirt. nuo miokardo infarkto (I21-I22) 100 000 gyv.	2024	⬇	8	23,2	108,2		0,0
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	2024	⬇	57	165,2	415,2		73,3
Mirt. nuo insulto (I60-I64) 100 000 gyv.	2024	➔	38	110,1	157,7		42,5
Mirt. nuo smegenų infarkto (I63) 100 000 gyv.	2024	➔	33	95,6	133,8		22,9

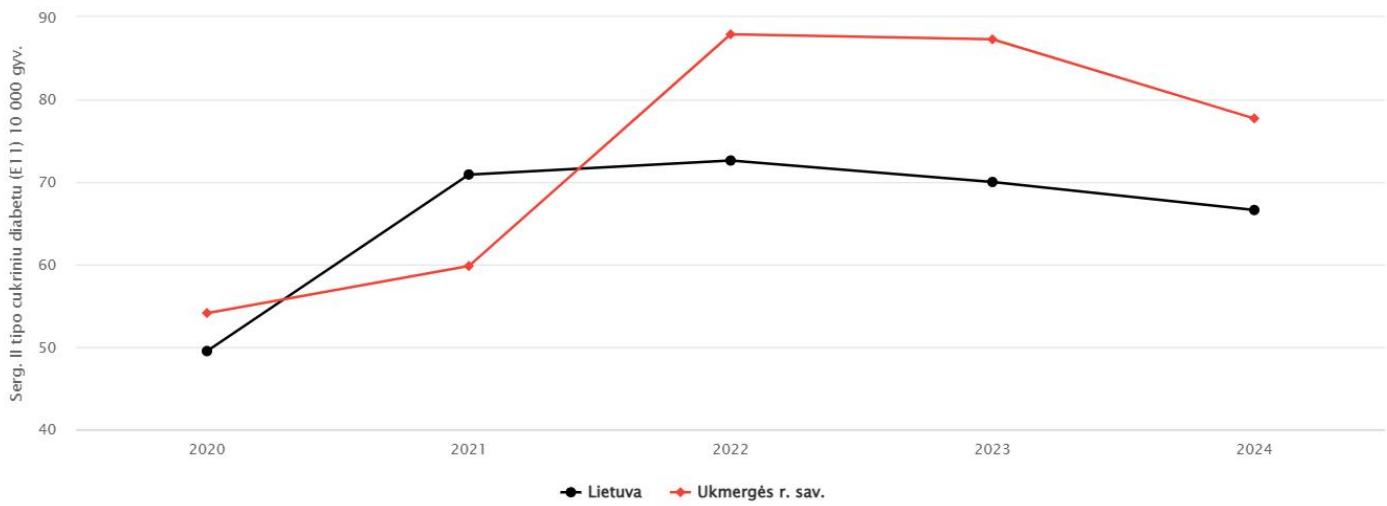
5 pav. Mirtingumo palyginimas pagal kraujotakos sistemos ligų grupes Ukmergės rajone ir Lietuvoje 2024 m. (Šaltinis. Higienos instituto Sveikatos informacijos centras)

Pagrindiniai veiksniai, lemiantys šių ligų atsiradimą ir jų progresavimą: aukštas kraujospūdis, diabetas, didelis cholesterolio kiekis kraujyje, rūkymas ar paveldima kraujagyslių liga, netinkamas gyvenimo būdas (sveikatai nepalanki netinkama mityba, mažas fizinis aktyvumas, ilgalaikis stresas ir kt.).

3. Prioritetinė problema.

Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

Cukrinis diabetas yra endokrininės sistemos liga, kuri gali sukelti širdies, kraujagyslių bei kitų organų sistemų veiklos sutrikimus. Kiekvienais metais fiksuojama vis daugiau naujų šios ligos atvejų. Dalis žmonių net nežino, kad serga diabetu, nors jau patiria jo sukeltas komplikacijas. II tipo cukrinis diabetas yra labiausiai paplitęs diabeto tipas, sudarantis apie 90 proc. visų atvejų. Dėl spartaus vystymosi, urbanizacijos ir besikeičiančio gyvenimo būdo, sergančiųjų šia liga skaičius auga. Sergamumas (naujai susirgusių asmenų skaičius) – asmenų, kuriems per tam tikra laikotarpį asmens sveikatos priežiūros įstaigose yra užregistruotas bent vienas ūminės ligos ar traumos atvejis arba pirmą kartą gyvenime užregistruota lėtinė liga, skaičius, tenkantis 10 000 gyventojų. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu Ukmergės rajone 2024 m. buvo truputį mažesnis (77,7/10 000 gyv.) nei 2023 m. (87,3/10 000 gyv.). Lietuvoje sergamumas II tipo cukriniu diabetu 2024 m. buvo 66,6/10 000 gyv., 2023 m. – 70,0/10 000 gyv. Ukmergės rajone 2024 m. buvo registruota 268 nauji susirgimo II tipo cukriniu diabetu atvejai. Analizuojant sergamumo II tipo cukriniu diabetu tendencijas Ukmergės rajone, nuo 2020 m. stebimas reikšmingas rodiklio augimas iki 2022 m., o vėliau atvejų skaičius po truputį mažėja. (6 pav.).

● Panašus ● Blogiau ● Geriau

Highcharts.com

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2020	●	188,0	54,1	46,7	62,4	49,5
2021	●	205,0	59,8	51,9	68,6	70,9
2022	●	299,0	87,9	78,2	98,4	72,6
2023	●	297,0	87,3	77,7	97,8	70,0
2024	●	268,0	77,7	68,6	87,5	66,6

6 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. Ukmergės r. ir Lietuvoje 2020–2024 m. (Šaltinis: (Šaltinis. Higienos instituto Sveikatos informacijos centras)

Analizuojant sergamumo II tipo cukriniu diabetu charakteristika pagal lytį, amžių ir vietovę pastebimas didžiausias sergamumas tarp 65 metų ir vyresnių asmenų. Per analizuojamą laikotarpį pastebimas moterų sergamumo augimas, taip pat kaimo gyventojų sergamumas yra didesnis nei miesto gyventojų.

UKMERGĖS RAJONO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS RODIKLIŲ 2024 M. SUVESTINĖ

Suvestinėje pateikiami apibendrinti 2024 m. atlikto 5, 7 ir 9 (I gimnazijos) klasių mokinių gyvenenos tyrimo rezultatai. Tyrimas atliktas vykdant 2003 m. rugpjūčio 11 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Tyrimo vykdymui buvo taikyta Higienos instituto parengta gyvenenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika. Moksleivių anketinei apklausai naudotas su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija suderintas standartizuotas klausimynas. Apklausa vykdyta 2024 m. kovo–gegužės mėnesiais. Tyrime dalyvavo 187 penktų, 194 septintų ir 180 devintų (I gimnazijos) klasių mokiniai. Iš viso gyvenenos tyrime dalyvavo 561 Ukmergės rajono mokyklų mokiniai. Rodiklių suvestinėje pateikiami 2024 m. mokinių apklausos metu surinkti Ukmergės rajono savivaldybės ir Lietuvos (6 stulpelyje) rodiklių duomenys, išreikšti procentais. Lentelėje nurodytos Ukmergės rajono savivaldybės moksleivių rodiklių reikšmės pagal klases (2, 3, 4 stulpeliai). 5 stulpelyje pateikiama 2024 m. Ukmergės rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, kuri lyginama su ankstesnio, 2020 m. atlikto Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenenos tyrimo duomenimis (2020 m. rodiklio reikšmė pateikta skliaustuose).

Rodyklės lentelėje žymi rodiklių pokyčius tarp 2020 ir 2024 m.: – pilka rodyklė reiškia teigiamą pokytį, – raudona rodyklė – neigiamą pokytį.

2 lentelė. Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimos rodikliai.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklio reikšmė				Lietuvos rodiklio reikšmė
	5 kl.	7 kl.	9 kl.	Iš viso	
1	2	3	4	5	6
1. Laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)	67,9	62,9	56,1	62,4 (73,8) ↓	65,4
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	72,7	70,6	64,4	69,03 (79,4) ↓	71,7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda (proc.)	34,8	34,5	25,0	31,6 (42,8) ↓	32,0
2. Sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, mityba)					
2.1. Fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankština ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fiziniu ugdymo pamokomis), dalis (proc.)	44,9	39,7	41,7	42,1 (36,4) ↑	39,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien, ne pamokų metu, mankština ar sportuoja bent 60 minučių, dalis (proc.)	12,8	10,3	13,9	12,3 (13,9) ↓	14,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis (proc.)	16,6	30,4	45,6	30,7 (28,5) ↑	28,2
2.2. Mitybos įpročiai bei burnos higiena					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	48,7	37,1	37,2	41,0 (43,6) ↓	39,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	36,9	26,8	22,2	28,7 (36,5) ↓	33,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	33,2	24,2	23,9	27,1 (29,7) ↓	32,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	17,1	19,6	15,0	17,3 (22,0) ↓	18,4
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	15,0	11,9	9,4	14,0 (9,6) ↑	9,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kartą per dieną geria energinius gėrimus, dalis (proc.)	5,9	14,9	27,8	16,0 (16,8) ↓	15,4
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)	31,6	27,3	35,6	31,4 (39,8) ↓	30,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	67,4	56,2	63,3	62,2 (56,0) ↑	60,6
3. Rizikingas elgesys					
3.1. Tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	2,1	6,2	16,1	8,0 (5,0) ↑	7,5
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	3,2	11,9	23,9	12,8 (9,9) ↑	13,6

Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	0,5	7,7	22,8	10,2 (8,6) ↑	9,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	3,2	15,5	35,0	17,6 (15,9) ↑	19,5
3.2. Alkoholio vartojimas					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	1,6	9,8	17,8	9,6 (6,0) ↑	11,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	10,7	27,8	44,4	27,5 (19,9) ↑	26,9
3.3. Narkotinių medžiagų vartojimas					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)	1,6	3,1	5,0	3,2 (2,6) ↑	4,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapės, dalis (proc.)	1,1	2,6	2,8	2,1 (1,2) ↑	3,1
3.4. Saugumas kelyje					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	26,7	18,6	8,3	18,0 (28,0) ↓	17,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	80,7	74,2	61,7	72,4 (81,1) ↓	76,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalną važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	17,1	15,8	3,7	12,7 (7,7) ↑	11,4
3.5. Patyčios					
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėnesius, dalis (proc.)	58,3	57,2	26,1	47,6 (23,7) ↑	45,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėnesius, dalis (proc.)	33,2	43,3	26,1	34,4 (15,6) ↑	32,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	19,8	18,6	10,0	16,2 (7,7) ↑	13,4
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	26,2	18,4	19,4	24,8 (12,5) ↑	24,2
3.6. Saugumas namų ir mokyklos aplinkoje					
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis (proc.)	16,6	10,3	1,1	9,4 (4,7) ↑	10,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)	94,7	90,7	98,9	94,7 (96,6) ↓	93,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)	75,9	66,0	79,4	73,6 (88,3) ↓	73,5

IŠVADOS

- 2024 metais į prasčiausių rodiklių grupę Ukmergės r. sav. pateko 15 rodiklių (2023 m. buvo 10), o į geriausių rodiklių grupę pateko 6 rodikliai (2023 m. buvo 8). Detalesnei analizei atrinkti 3 rodikliai, kurie Lietuvos vidurkio rodiklį viršijo labiausiai ir ne vienerius metus yra tarp prasčiausių:
Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- 2024 m. pradžioje Ukmergės rajone gyveno 34 505 gyventojų, iš jų 13 063 (46,55 proc.) – kaimo vietovėse. Minėtais metais Ukmergės r. sav. gimė mažiausiai kūdikių nuo 2014-ųjų – 184 kūdikiai (2014 m. – 318), užfiksuota 632 gyventojų mirtys, t.y. 96 mirtim daugiau nei 2023 m.(536 mirtys). Ukmergės r. sav. gyvenančių moterų dalis buvo 52,30 proc., kai tuo tarpu vyrų – 47,7 proc. Didžiąją dalį gyventojų sudarė darbingo amžiaus ukmergiškiai – 61,4 proc., vaikai (0–17 m.) – 15,0 proc., kas penktas gyventojas buvo pensinio amžiaus (65+) (23,5 proc.).
- 2024 m. pagrindinės mirties priežastys Ukmergės r. sav. – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai, virškinimo sistemos ligos.
- 2024 m. daugiausiai užregistruotų susirgimų Ukmergės r. savivaldybėje buvo kraujotakos sistemos ligomis (I00-I99), kvėpavimo sistemos ligomis (J00-J99) ir endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligomis (E00-E99).
- Ukmergės rajono savivaldybėje 2024 m. mirtingumo dėl nukritimo 100 000 gyventojų rodiklis patenka tarp 12 savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia lyginant su šalies vidurkiu. 2024 m. lyginant su 2023 m., padidėjo 2,4 karto ir yra 2,43 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis.
- Rodiklis „mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų“ 2024 m. Ukmergės rajono savivaldybėje buvo 1011,4 atvejai 100 000 gyventojų, tai 1,2 karto didesnis nei buvo 2023 m. Šis rodiklis išlieka prastesnis nei Lietuvos vidurkis ir Ukmergės rajonas patenka tarp 12 savivaldybių patenkančių į raudonąją zoną.
- Sergamumo II tipo cukriniu diabetu Ukmergės rajone 2024 m. buvo truputį mažesnis (77,7/10 000 gyv.) nei 2023 m. (87,3/10 000 gyv.). Ukmergės rajone 2024 m. buvo registruota 268 nauji susirgimo II tipo cukriniu diabetu atvejai.
- 2024 m. kai kurie mokinių gyvenamosios tyrimo duomenys Ukmergės rajone palyginus su 2020 m. mokinių gyvenamosios tyrimo duomenimis prastėjo: Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.), Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.), Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien, ne pamokų metu, mankština ar sportuoja bent 60 minučių, dalis (proc.), Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius ir daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.), Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.).

REKOMENDACIJOS

Ukmergės rajono savivaldybės politikos formuotojams:

- Didinti projektų finansavimą, kurie leistų tiesiogiai ir netiesiogiai pagerinti Ukmergės rajono savivaldybės gyventojų sveikatą;
- Skirti tikslinį finansavimą aktualių sveikatos srities problemų prevencijai įgyvendinti Ukmergės rajono savivaldybėje.
- Siekiant sumažinti sergamumą II tipo cukriniu diabetu, valstybė privalo užtikrinti visuotinę sveikatos apsaugą, galimybę naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis. Vykdyti prevenciją visuose lygmenyse.

Ukmergės rajono savivaldybės įstaigų specialistams:

- Gerinti prieinamumą gauti kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas tiek miesto, tiek kaimo gyventojams.
- Kelti medikų, visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinę kvalifikaciją.
- Inicijuoti kuo įvairesnių diskusijų, masinių renginių, individualių konsultacijų, mokymų tėvams bei visiems gyventojams visuomenės sveikatos klausimais Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure.
- Aktyviai vykdyti pirminę cukrinio diabeto prevenciją, šalinant ligų priežastis ir rizikos veiksnius, ugdyti sveikos gyvensenos sampratą, sveikos aplinkos sudarymą ir kt. Bet kurio tipo cukrinio diabeto pirminė prevencija itin glaudžiai siejasi su visuomenės švietimu, čia labai svarbu įtraukti tiek nevyriausybinės organizacijas, tiek visuomenės sveikatos visuomeninius partnerius (mokyklas, darbdavius, žiniasklaidą). Bet kurios profesinės kvalifikacijos asmens sveikatos priežiūros specialistas turi žinoti cukrinio diabeto rizikos veiksnius ir pagal savo kompetenciją informuoti pacientą apie šių rizikos veiksnių įtaką kitiems sveikatos sutrikimams.

Gyventojams ir bendruomeninėms organizacijoms:

- Propaguoti sveiką gyvenimo būdą, būti fiziškai aktyviais, domėtis sveikatinimo renginiais ir juose dalyvauti.
- Atsisakyti žalingų gyvensenos įpročių (nevirtoti psichotropinių ir narkotinių medžiagų, kvaišalų, alkoholio, vengti farmacijos preparatų vartojimo be gydytojo žinios, nerūkyti, nepersivalgyti, riboti laiką prie televizoriaus ir kompiuterio).
- Aktyviau dalyvauti tikslinių grupių prevencinėse programose ir profilaktinėse patikrose.
- Siekti ankstyvosios ligos diagnostikos ir gydymo, taikyti prevencines priemones ligos atkryčiui išvengti.